

ТРЭЦІ ЭТАП XXXIII РЭСПУБЛІКАНСКАЙ АЛІМПІЯДЫ
ПА ВУЧЭБНЫХ ПРАДМЕТАХ «БЕЛАРУСКАЯ МОВА»
I «БЕЛАРУСКАЯ ЛІТАРАТУРА»

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

ДАВЕДКІ

10 клас

Варыянт I

Заданні	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Усяго
Балы	4	6	6	4	5	5	5	5	6	4	50

Заданне 1

неад'емны		абіваць	
асвістаць		збіцца	+
ссекчы	+	снедаць	
усцешаны	+	з'ява	+

Заданне 2

падстаўляць плячо (<i>каму</i>) падпіраць плячом (<i>каго</i>) браць на буксір (<i>каго</i>)	<i>цягнуць за вушы</i>
хоць бы хны <i> не лыс <i> у вус <сабе> не дзьмуць	<i>і вухам не весці (не павесці)</i>
аж нос гнецца за абедзве шчакі на поўны рот	<i>аж за вушамі трашчыць</i>

Заданне 3

ПРЫКЛАДНЫ ВАРЫЯНТ ПЕРАКЛАДУ:

Пачуўшы гэта, я замёр на сваім месцы. Утаропіўшы вочы ва ўзлесак, я бессэнсоўна ўсміхаўся; пот каціўся з мяне градам, і хоць кроплі яго, збягаючы па падбародку, казыталі мяне, я не выціраў іх. Мне здавалася, што не можа быць хвіліны больш рашучай (*вырашальнай, рашаючай*), чым гэтая (*гэта*). Становішча гэтай напружанасці было занадта ненатуральнае, каб працягвацца доўга. Ганчакі то заліваліся каля самага ўзлеску, то паступова аддаляліся ад мяне; зайца не было. Я стаў азірацца (*глядзець*) па баках (*Паводле Л. М. Талстога*).

Заданне 4

Назва расліны	Утваральная аснова	Спосаб словаўтварэння
Узор: <i>Канюшына лугавая</i>	луг (□) + ав (ы)	суфіксальны
<i>Бяроза павіслая</i>	павісну(ць) + л(ы)	суфіксальны
<i>Ліпа сэрцалістая</i>	сэрц(а) + а + ліст(□) + ø (ы)	складана-нульсуфіксальны
<i>Кадзіла сармацкая</i>	сармат (□) + ск(і)	суфіксальны
<i>Крапіва двухдомная</i>	дв(а) + ух + дом(□) + н (ы)	складана-суфіксальны

Заданне 5

1. У 1885 г. беларус В. Цэраскі адкрыў існаванне так званых серабрыстых аблокаў і ўстанавіў, што яны знаходзяцца над планетай **Зямля** на вялікай адлегласці.
 2. А. Кіркор сцвярджаў, што першапачатковая назва горада **Вільні** – Крывы горад – паходзіць ад імя жраца Крэве, які нібыта жыў у гэтым горадзе.
 3. Выпраўляючыся да возера **Свіцязь**, варта пакласці ў пляжную торбу томік Адама Міцкевіча, многія вершы якога звязаны з гэтым краем.
 4. Некаторыя вучоныя лічаць, што ў аснове назвы горада **Мар’іна Горка** ляжыць пакланенне багіні Мары – апякунцы жанчын і дзяцей.
 5. Вядомы гісторык М. Ермаловіч адзначае, што з Пасожжа дулебы прыйшлі ў басейн ракі **Акі**.

Каментар

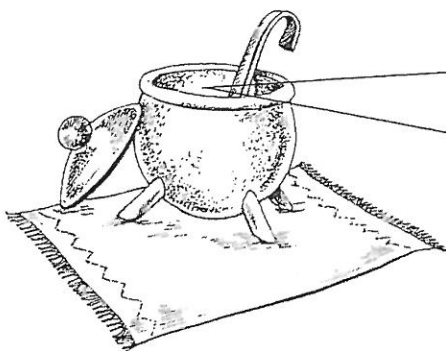
Дапасуюцца назвы гарадоў (*горада Мінска*), назвы рэк (*на рацэ Дняпры, на рацэ Беразіне*, за выключэннем малавядомых). Разам з тым састаўныя назвы населеных пунктаў і рэк не дапасуюцца: *у горадзе Мар’іна Горка, каля горада Старыя Дарогі, на рацэ Паўночны Данец* і інш. Не дапасуюцца таксама назвы азёр, гор, астравоў, паўастроваў, астранамічныя назвы, назвы станцый, портаў, замежныя адміністрацыйна-тэрытарыяльныя назвы: *арбіта планеты Марс, у праліве Басфор, у порце Адэса, у штаце Тэхас* і інш.

Заданне 6

1. Дзеясловы, якія абазначаюць дзеянне, што пераходзіць на які-небудзь прадмет ці асобу, –	<i>пераходныя дзеясловы</i>
2. Форма прыметніка, якая абазначае самую высокую або самую нізкую ступень якасці, –	<i>найвышэйшая ступень параўнання прыметніка</i>
3. Займеннікі, што ўказваюць на блізкія ці аддаленыя прадметы, іх якасці і колькасць, –	<i>указальныя займеннікі</i>
4. Самастойная нязменная часціна мовы, якая абазначае прымету дзеяння або прымету іншай прыметы ці прадмета, –	<i>прыслоўе</i>
5. Часціцы, што ўдакладняюць і падкрэсліваюць значэнне слоў, перад якімі стаяць, –	<i>удакладняльныя часціцы</i>

Заданне 7

СМАЧНА ЕСЦІ!

- 1) рыба (засушаная)
- 2) грыбы (засушаныя ці свежыя)
- 3) цыбуля
- 4) перац
- 5) лаўровы (бабковы) ліст

І вось вячэра зачалася!
Спыніцца мушу я на квасе:
Ён колер меў чырванаваты;
Тут быў таран, мянёк пузаты,
Шчупак, лінок, акунь, карась,
Кялбок і ялец, плотка, язь,
Яшчэ засушаныя з лета.
Але не ўсё яшчэ і гэта:
Аздоблен квас быў і грыбамі,
Выключна ўсё баравічкамі;
Цыбуля, перчык, ліст бабковы –
Ну, не ўясісь, каб я здаровы!
Пільнуй, — цішком скажу між намі, —
Каб і язык не ўцёк часамі

(Якуб Колас. *Новая зямля*)

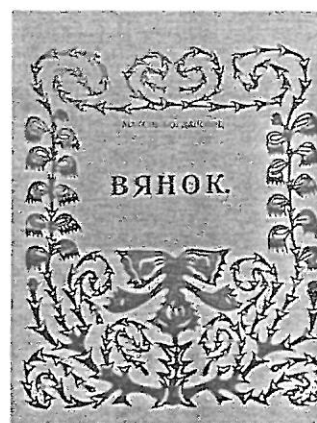
Заданне 8

Па гарызанталі: 2 – аповяданне; 4 – санет; 7 – трылет; 9 – аповесць.

Па вертыкалі: 1 – драма; 3 – камедыя; 5 – ідэя; 6 – раман; 7 – тэма; 8 – трагедыя.

Каментар: за кожны правільны адказ налічваецца 0,5 бала.

Заданне 9

Да гэтай кнігі адносяцца наступныя гісторыка-літаратурныя рэаліі:

1, 11, 15, 16

Да гэтай кнігі адносяцца наступныя гісторыка-літаратурныя рэаліі:

2, 3, 8, 12

Да гэтай кнігі адносяцца наступныя гісторыка-літаратурныя рэаліі:

5, 7, 10, 14

Каментар: за кожны правільны адказ налічваецца 0,5 бала.

Заданне 10

1. Памер верша	5-стопны ямб
2. Тып рыфмоўкі	Кальцавая (апаяс(а)ная)
3. Сінтаксічны сродак мастацкай выразнасці ў першай страфе	Анафара і (або) полісіндэтон (шматзлучнікавасць)
4. Радок, у якім заключаецца галоўная ідэя твора	Дык не чакай, а дзейнічай, жыві!

Каментар: за кожны правільны адказ налічваецца 1 бал.